

crkva u svijetu

PRINOSI

Odrazi vjere i nevjere u hrvatskoj književnosti

RELIGIOZNA PROSTODUŠNOST ŠOPOVE POEZIJE

Drago Šimundža

Pjesnik nostalgičnih blizina i svemirskih prostranstava

Suputnik nemimnih vremena i promjenjivih manira, Nikola Šop je (1904—1982), usprkos svemu, ostao pjesnik intimnih blizina i jednostavne riječi. Istinski religiozan i tih, tiho je svijet doživljavao. Dapače, i kad je u svojim *Astralijama*, poslije rata, zaplovio svemirskim prostorima, zadržao je svoj takt i tišinu i u tim neobičnim, imaginarnim i metafizičkim letovima. Blizina i intimnost s ljudima i stvarima, bilo da je riječ o uspomnama, nutarnjem doživljaju ili konkretnom životu, bitno je obilježje Šopove zrele poezije. Lišen svake patetike i vanjskog ornata, jednostavan, njegov stil obiluje jedrinom intimnosti i prostodušnim doživljajem. Ta tipična oznaka cijelog predratnog razdoblja daje svom autoru povlašteno mjesto među našim pjesnicima. Po njoj je Šop svoj, autentičan i neponovljiv. Uspoređivali su ga, vidjet ćemo, s Jammesom i drugim sličnim stvararocima, ali, očito, njegov stil se s njim rodio i u najplodnijoj fazi njegova života uza nj prirastao; karakterističan je za ovoga bosanskog bjegunca, koji je gotovo cijeli svoj život proveo u Beogradu i Zagrebu.

Pokušamo li podijeliti Šopov opus u tri različita stilsko-sadržajna kruga — nostalgično-intimistički, svemirsko-astralni i povijesni — moramo ovdje istaknuti poetsku i religiozno-doživljajnu toplinu prvoga. Šop je

bio i ostao pjesnik *Pjesama siromašnog sina* (1926) i zrelih zbirki svog prvog razdoblja: *Isus i moja sjena* (1934), *Od ranih do kasnih pijetlova* (1939), *Za kasnim stolom* (1943) i pjesničke proze *Tajanstvena prelja* (1943). Naša će ga književnost po njima pamtili, iako će mu, sigurno, i »svemirski pohodi« (*Kučice u svemiru i svemirski pohodi, Astralije, Pohodi*) — barem zbog svoje novosti u našoj poeziji — čuvati spomen.

Pjesnik bliskosti i spontanosti, Šop je prije svega pjesnik tišine, dragih susreta i doživljaja. U tihom poetskom zanosu i religioznom shvaćanju svijeta, on osjeća intimitet stvari, prirode i bića i u svom jednostavnom, u biti mističnom, poniranju u tokove života, u svemu sluti i doživljava prisutnost Boga. Sve mu je blisko, toplo, prijateljski doživljeno. U takvom shvaćanju i ozračju tka on osjeća duhovnog zajedništva i blizine te, posebno u prvoj fazi, stvara kult sela i seoske intime: kult prelja, pijetlova, baka i tihih molitvenih doživljaja. Možda će nam, barem djelomično, taj šopovski stil i njegov intimni svijet tiho i nenametljivo dočarati njegova *Večer u polju*:

I.

»Pognuta vrba, ko stara majka,
mršavom rukom na molitvu daje znak.
I svud umuknu šum trave i brbljava šaš.

Tada se najstariji popac iz grma javi
i pred svima moli Očenaš.

A šume i trave pobožno odgovaraju.
I braća njegova što kleče u travi.

A ja prognanik iz grada osamljeni
slušam te ponizne zvuke,
pa glave prignute i pun svete večeri,
ne znam da sam i ja sklopio ruke.

II.

Kad se svrši tiha molitva, sve se opet
na svoj večernji posao vrati.
Zašumi rosno krošnja nada mnom.
I šume, što su molile, umuknu dugim snom.

Grmlje po obroncima opet prikuplja mrak.
A mjesečeva užarena plitica zasija.
Stričak stričku nastavi da priču priča.
A stara vrba opet nad vodom vlažnu maglu čija.«

Tako Šop doživljava molitveno *Večer u polju*. Priroda, sigurno, svojom tajnovitom mistikom privlači našega pjesnika. Ali njegov doživljaj mnogo je dublji i osjećajni od običnog doživljaja prirode. Šop, očito, sa svojom *Večeri u polju* suosjeća i živi, tako blisko i doživljeno, da to postaje duša pjesme, rada ugođaj i poetski efekt.

Takva je njegova poezija: jednostavna, ali bliska i doživljena, spontano se nameće. Pjesnik u svojoj duši nosi intimu svijeta; zato je tako intimno doživljava. On živi sa svojom pjesmom, sa stvarnošću i imaginacijom, kao vječni suputnik i najbliži prijatelj zbilje i reminiscencija.

»Još nitko na prozoru svjetiljku ne pali.
Ko da je sve otišlo il' drijema.
I širom otvoren čeka tor mali.
Al' ovaca nema.

Vretena sada čuj pamučni zuj.
U dvorištu to tamo stare bake sjede.
Al' ne, to u kućici bez psa čuvara,
mačak čuči i prede, prede.

Brava škrinu. Sad će s krčagom u ruci
po vođu izići djevojka ko sjena.
Al' nikoga nema, to je večernji vjetar samo pomakao
vrata pritivorena.« (*Napuštena kuća*)

Vrlo škrt u poetskim sredstvima, Šop tka svoju pjesmu od najintimnijih uspomena mistične stvarnosti svijeta, od davnih doživljaja. Religiozna toplina i prostodušan pristup, skromnost i jednostavnost, postaju u njegovoj poetici izvornim zvukom:

Međutim, u drugoj fazi svoga stvaralaštva, u poslijeratnom razdoblju, kad mu životne prilike nisu išle na ruku, ovaj tihi pjesnik seoske intime zaplovio je — Bog zna zašto — svemirskim letovima i astralnim prostranstvima u fantastične i metafizičke »pohode«, mijenjajući, očito, ne samo prostor nego i tematiku svojih poetskih vizija. Iako je donekle i tada prepoznatljiv njegov stil, poglavito odnos prema vlastitom stvaralaštvu — ponovno se radi o šopovskoj izvornosti — opći se odnosi i pjesnički doživljaji sada bitno mijenjaju. Čujmo jednu pjesmu iz tog razdoblja:

»Čudo, čudo.
Nagnuti mi gledamo
na izvrnutu noć.
Što prije bje nad nama, u beskrajnom
svodu, u visini,
sad duboko pod nama se vije,
giba, njiše.
Nad nama ničega više nema.
Zaboravimo već na oblake, bure, kiše.
Izvrnutih prostora ovdje je vrh.
Zar nismo samima sebi —
sami sebi dah. (*Svemirski pohodi, I*)

Riječ je očito o »letu« kroz svemir. Pitanje je samo, je li to obična imaginacija, poput filmskih crtića, pjesnička slutnja o budućim astronautskim izletima čovječanstva ili, možda, u nekim asocijacijama, eshatološka vizija. Premda je poetska inspiracija uvijek šira i, kako smo više puta naglasili, bogatija od najsadržajnijih interpretacija, očito u Šopovim »pohodima u svemir« ima neobičnog »kolaža« svih triju prije spomenutih slutnja: filmske imaginacije, astronautskih pohoda i eshatološko-metafizičkog nadahnuća. Pjesnik sanja o neobičnim letovima, mašta o »ostanku« čovjeka u svemiru, nadahnjuje se konačnim »obhodima« u metafizičkim, spiritualnim susretima i odnosima (usp. *Nebeske ložnice*). Zbog toga smo našeg pjesnika u njegovoj drugoj »fazi« stvaranja doživjeli i ovdje oslovili pjesnikom svemirskih prostranstava.

Prevodeći Ivana Pannoniusa-Česmičkog (i druge naše latiniste), Šop se i sam zalijetao u povijest, stvarajući potihio i treći krug u svom djelu. I tu je ostao nečujan i povučen, prepoznatljivo zgusnut u jednostavnosti riječi i doživljaja.

Možda nećemo pretjerati ako kažemo da je i Šop, poput Husserla koji je u svojoj fenomenološkoj redukciji tragao za istinom »bitka« i »bitkom« istine, u svom pjesničkom »intimizmu« tražio ili, bolje, otkrivao intimnu stvarnost svijeta: zajedništvo čovjeka s Bogom u ljubavi i dobroti Božjoj prema čovjeku i svijetu.

Ima, naime, nešto intimno i blisko, nostalgično, da ne kažemo mistično, u sva tri spomenuta Šopova kruga, nešto na granici imaginacije i naive — mi bismo rekli prostodušnosti — što tiho šopovski zrači i na različitim razinama očituje istog pjesnika, istu poetsku venu, mada je ta »vena«, kako smo napomenuli, sadržajno i izričajno raznolika i stvarno različita. Teško je riječima izreći njezinu »zlatnu nit«, ali ako je naznačimo kao pjesnički doživljaj Božje ljubavi i dobrote, neće nam smetati i priječiti nego, naprotiv, pomoći da u svoj širini i izvornoj autentičnosti doživimo Šopa kao pjesnika intimnih blizina i beskrajnih prostranstava u kojima se, začudno, brišu međe prostora i vremena, »jer tu je sve i odmah odjednom«.

Jedinstven u našoj poeziji, on je u svojim zrelim kreacijama iz prvog razdoblja, poput Francisa Jammesa, u svojim doživljajima oživljavao predmete i stvari, drugovao i razgovarao s njima, dok su one u njegovu društvu postajale ravne njemu, a on s njima suosjećao:

»Ah, često ja ne mogu da se smirim.
I ne znam, što ću, ne znam što bih drugo.
Pred izlog starinara stignem, skriven virim.
Za davnim stvarima svojim tragam dugo.
Tad začujem već kasno ormarov tanan zvuk.
Zvuk njegov znan u davne dane mi sjajne.
U hladnoj mu nutrini miris orahov;
pun sukna svečanog, pun darova, pun tajne.
I prenu se sve i drvene i od mjedi.
Od jedne do druge slijeće doziv nijem.
Škripanja, zvuci mukli, kada su u bijedi
napuštale bolno domaćinov trijem.
Kad su ih u kola vukli onesviještene.
Kroz žamor svijeta i bubnja udar tupi.
Po sobama ostale samo drhtave sjene.
I s vrćem ja na klupi.« (*Pred starinarnicom*)

To je, dakle, ono što smo ovdje nazvali »intimnom blizinom«. Šop je naime kao rijetko koji pjesnik sa svim i sa svačim intiman i blizak. Nadasve je, vidjet ćemo i to, blizak sa svojim Bogom u svojim molitvama i s Isusom u svojim prostodušnim razgovorima.

Ipak ne smijemo u svojim ocjenama pretjerati. Ne mislimo Nikolu Šopa ubrojiti u vrh našega parnasa. No uvjerit ćemo se u to: zaista po svom prostodušnom iskazu i intimno-religioznom poniranju u »dušu«

prirode i stvari pripada najizvornijim ostvarenjima naše poezije. Nisu sve njegove pjesme — pa ni sve ove koje ćemo mi navoditi antološke vrijednosti, ali ga nijedna antologija njegova razdoblja neće moći mimoći.

Lišena svih prisila i konvencija, njegova poezija progovara svojom tišinom i spontanom »naivom«.

Šopovo shvaćanje svijeta

Makar pjesma ne živi od misli i filozofije, često se bez svog duhovnog miljea, bez potrebnog misaonog ozračja i nutarnjeg shvaćanja svijeta, ne može do kraja pratiti i pravilno doživjeti. Budući da je ovdje riječ o pjesniku i njegovoj poeziji, o poetskoj viziji i njezinim duhovnim koordinatama, moramo se — da bi stvari bile jasne — zapitati: na čemu naš pjesnik gradi svoj svijet? Imali i on svoja uporišta, svoj nazor ili svoju filozofiju?

Suprotno, recimo, Goetheu koji se u svom *Faustu* dvoumio ili Krleži koji se u svojim *Baladama Petrice Kerempuha* izazovno postavljao prema kršćanskoj stvarnosti, Šop tiho i mirno prihvaća i živi kršćansku Radosnu vijest. Zapravo, u njegovu doživljaju to i nije vijest; to je njegov intimni, izvorni živac i praktična svijest. Stoga on o tome nikada ne raspravlja; jednostavno osjeća da je to tako i da drukčije ne može biti. Njegov su »kodeks« kateizam i Biblija, a duh mu je i duša njegova djetinja vjera.

Rođen u srcu stare Krajine, u Jajcu, Nikola Šop je cijelim svojim bićem, već u početku, udahnuo čvrstu vjeru i spomenutu prostodušnost bosanskog sela i seljaka koja u mnogočem graniči s njegovom poetskom toplinom. Treba li, možda, u tome tražiti unutrašnje razloge i glavne motive jednostavnosti Šopova izričaja i njegovu doživljavanju svijeta u bliskim susretima? Skriva li se u tome, konačno, i tajna Šopova pristupa svijetu i životu?

Pjesnik samoće i tišine, Šop je odavno budio sumnje i pitanje koliko su na nj utjecali sv. Franjo Asiški i osamljenik iz Pirineja, spomenuti Francis Jammes. Doista, ima nešto u njihovu doživljaju i poetskom izričaju zajedničko: neke skromnosti i sakralnosti, priprostitosti i jednostavnosti koja u bijegu od učenosti i velikih tema progovara intimnošću i toplinom, prelazi u iskonski doživljaj i jedru seljačku molitvu.

Možda bi se, dakle, u potrazi za Šopovim doživljajima moglo ići do *Cvjetića* sv. Franje, pučke imaginacije i svetačke legende. Ali ne treba u tome »otkrivati« Šopova nadahnuća i izvore, pa ni u »labudu iz Ortheza« — makar su i Franjo, i Jammes, i Šop tako upadno simpatizirali magare. Šopovu izvornost treba tražiti u njegovoj prirodenoj jednostavnosti i bosansko-krajiškoj prisutnosti, a njegov nazor na svijet u religioznoj stvarnosti i danosti, u pjesnikovu doživljavanju vjere. Govoreći stoga o Šopovu shvaćanju svijeta, moramo se vratiti njegovim riječima:

»O pastiru božanski, ja čvrsto vjerujem
u dobrotu tvoju i beskrajnu moc.«

(*Žudnje za dobrim pastirom, III*)

Ako bi, dakle, trebalo istraživati u čemu je Šopova snaga, na čemu se zasniva njegov nazor, ne bi trebalo daleko ići od navedenih stihova. Oni su u biti polazna osnova i pupčana nit Šopova Weitanschauunga. U stvari, njegova se poezija — mada je primarno emotivno čvrsto tkana — samo u tom svjetlu, u ozračju kršćanske ljubavi i dobrote, može konzistentno doživjeti i cjelovito shvatiti, jer:

»Bog je dobar, on ne zapušta
ni crvka na drumu, ni malu ptičicu.
Ni list na grani, ni mrava marljivog.
Pa nece ni mene zapustiti dobi Bog.«

(*Lutanje siromašnog sina sv. Franje, I*)

Kroz taj tihi religiozni doživljaj naš pjesnik prilazi svim ljudskim problemima, svijetu i životu, čovjeku i stvarima. Jer, sve je u ovome svijetu Božje, a Bog je svačiji, osjeća Šop. I baš je zato u njegovoj pjesmi sve obiteljski familijarno, prijateljski prisno. Naime, Providnost svime upravlja i ravna, a Bog u svojoj ljubavi i dobroti zakriljuje, pomaže i oprašta. Zato mu se pjesnik tako predano i povjerljivo moli, s njim — kako ćemo vidjeti — drugdje i spontano razgovara.

Bog je doista u Šopovoj poeziji beskrajno blizak čovjeku i čovjek Bogu. Štoviše, u toj se koncepciji, kroz opću brigu i skrb samoga Stvoritelja, lako doživljava i osjeća srodstvo stvari i zajedništvo svijetea. Pjesnik to tako uvjerljivo sluti. Svugdje se zapaža božanska blizina, ljubav i dobrotu. Dapače, i Bog se zato često antropomorfno doživljava. Čujmo u toj viziji kako Šop zamišlja *Sastanak seljaka s Bogom*:

»Ovaj dan se meni svetim čini.
Ovaj vedri dan.
Opustjela naglo sela u tišini.
Otvoren ostao svaki stan.

Kakav je to dan, kakvi su to znaci?
Što mi se to čini?
Kud iznenada odoše smjerni seljaci,
Ljestvice tajne zaškripe visoko u modrini.

Tko se to penje uz njih, tko ostavlja svijet?
Divno je, svaki glas umuknu.
Stigli su na vrh modrine, u lijet —
seljaci u novom suknu.

Mlaz plave svježine začumi iz pljosaka.
U rajskom vrtu sam se ljušti bijeli luk.
Dragom je Bogu drhteći jedan od seljaka
prinio pun čibuk.

Zabruji sa visine žamor nebeskog sijela.
O, kakva vedrina, kakav Božji dan.
Na raspuću Isus je šišao sa raspela.
I otišao nasmijan.« (*Sastanak seljaka s Bogom*)

Ovakvu intimnost i blizinu čovjeka s Bogom teško je naći i u najsmionijim svetačkim legendama. One su shvatljivije i moguće samo u šopov-

skoj koncepciji: da je Božja svemoć temelj, a Božja ljubav i dobrota duša i srce kozmosa i svijeta. Stoga je Šopova poezija puna intimnosti i prijateljstva s Isusom do te mjere, da je svojedobno neke Šopove kritičare ne samo zbunjivala nego i sablažnjavala.

No takav stav i pristup svijetu u Šopovoj poeziji nije određen nekom misaono-filozofskom razradom i postupkom, pa ni teološkim doumljivanjem u izricanju Božje osobnosti i biti, dotično Božjega odnosa prema svijetu; to je intuitivna sigurnost, koju naš pjesnik nije toliko naučio nego životno osjetio, točnije: kao takvu doživio. Nema stoga u Šopa nikakve sumnje i pitanja, nema problema, kakvi su se često namećali nekim našim pjesnicima, što smo djelomično u prijašnjim studijama vidjeli.

Vjera je, istaknimo konačno, s njim toliko srasla, da je on nikad i nigdje posebno ne ističe i ne spominje; ona je za nj stvarnost, s kojom se živi i diše. Zapravo, on s njom i u njoj jednostavno shvaća i prihvaća svijet ovakav kakav je, a u njemu — vidi Boga. U tome mu ni Jammes nije ravan.

Šopov je svijet stoga svijet religiozne doživljajnosti i zbilje. Zato bi, da je on, npr., izricao Baudelaireov »hram« prirode, taj »hram« — sa svim svojim suglasjima, bojama, mirisima i zvucima — odzvanjao u beskrajnoj molitvi: »O, slava dragom Bogu, o, slava!« (*Balada o polju repe*).

»Miris pšenice duša mi snažno diše.«

Iz ovoga se što smo do sada iznijeli može s pravom zaključiti da većina Šopovih pjesama korespondira sa »suglasjima« prirodnih krajolika i s religioznim dubinama pjesnikova bića. Sjetimo se u početku navedene pjesme *Večer u polju* (str. 345). Spomenuta religioznost pjesnika, njegovo poistovjećivanje s prirodom u seoskoj intimi, nečujno sklapanje ruku, da bi zajedno s njom i u njoj molio, otkriva ne samo dušu sela i seoske večeri, nego jednako tako i dušu samoga autora, zapravo: intimnu nutrinu Šopa i njegova svijeta, u kojemu se priroda klanja i moli, tako da ta tišina i molitva postaju ne samo nadahnućem nego i poetskim sredstvom i ugođajem.

Budući da je dobrim dijelom selo i seoski prostor povlašteni ambijent Šopova stvaralaštva iz predratnog razdoblja, osvrnimo se malo na njegovo doživljavanje sela, u stvarnosti i uspomenama.

Još je stari Rousseaux vjerovao u etički duh prirode. Stoga je u svom »*retour à la nature*« (povratku prirodi) vidio najbolje sredstvo koje uzdiže i oplemenjuje čovjeka. Nije li zbog toga i Jammes pobjegao od gradske mudrosti (ne želimo reći pokvarenosti) u pustoš Pirineja i priprostnost izričaja? Taj strastveni obraćenik, poput Leona Bloya, i rigorozni asketa, s kojim se Šop dopisivao, spontano je osjetio da je priroda najbolja škola životnog poziva i identiteta. Iako Šopova nostalgija za selom i seoskom intimom nije toga podrjetla — ona je više spontane

naravi — zanimljivo je kako naš profesor komparativne književnosti, ljubitelj povijesti, pjesnik i prevodilac, baš kroz tu ruralnu stvarnost, slično Jammesu, doživljava i očituje svoj poetski svijet. Selo i seoska zbilja nisu samo prostor Šopovih nadahnuća; oni su dio njegova života i bića:

»Miris pšenice duša mi snažno diše.
I šum slušam, stojeći za ogradom od trnja.
O hvla ti, Bože, što se u klasju ovom njiše
i moja skromna šačica zrnja.« (*Šum pšenice*)

Šop živi i suosjeća s prirodnim stvarima s kojima se susreće. Posebno ga zanosi seoska intima, duša sela i seljaka, a s tim u vezi i krajolik, priroda, u kojoj se opipljivo doživljava prisutnost Stvoritelja. Stoga on molitveno vapi da mu Bog dade da u tom i takvom ambijentu pođe s ovoga svijeta:

»Daj mi, o Bože, da zaspim nasmijan
radošću sitih prepelica,
pod kruškom zreloom, u hladu slušajući
sve dalju pjesmu bijelih žetelica.
I uzglavlje mi daj od svježeg, mladog sijena.
I pokrov od biserne rose nanizan.
O daj mi da umrem u mirisu žita i trave,
kad budu sva polja pokošena.
Tada još jednom da ravnicom rodnom
vidim žetelice ko golubice bijele.
Kučerke daleke i u dvorištima krošnje tamne,
gdje stare bake dugo u noć prele.
I plodovi zreli nek tada zatutnje oko mene,
sa grana koje sve tiše šumore.
O Bože, i neka u ponoć dođu u travi skrivene
krijesnice tihe i za moju dušu dugo gore.«

(*Molitva za vedru smrti*)

Dok je, npr., isposnik s Pirineja u sličnoj pjesmi (*Prière pour aller au Paradis avec les Anes*) molio da sa svojim jatom magaradi »odjaha« u raj, Šop očito nalazi prirodniju, lirskiju sredinu: toplinu ljeta i seoski ambijent koji mu poput velebnog hrama pruža svoju ljepotu. Jedinstvo svijeta i blizina Boga — u Šopovu doživljaju vječnost — tamo se izvornije osjećaju.

Taj duhovni ugođaj zajedništva i blizine s prirodom, svijetom i Bogom, poput zlatne niti provlači se kroz svu Šopovu poeziju. Poglavitito u ranim pjesmama. Čujmo još jednu u toj maniri; ona će nas svojim pomalo prozaičnim stihom i intimnim traganjem za Dobrim pastirom uvesti u česte pjesnikove susrete i razgovore s Isusom:

I.

»O pastiru dobri, bez ovaca i bez frule.
dokle ću još lutati po osamama.
Po gudurama i poljima. I u mahovini stare kule
snivati o dobroti tvojoj i skromnim kolibama.

Što bih volio da te negdje nađem,
gdje na mlazu žuborovu hladiš vruće čelo.
Ili gdje svojim štapom pastirskim
goniš oblačine nadute, što vrebaju na žito zrelo.

II.

Da znaš, kako je sada u gradu dosadno.
Nije više ko što je bilo u Jeruzalemu i Betlehemu.
Ulice nisu tako uzane i mirne.
I pred vratima ne šušte palme pobožne,
kad večernji hlad iz dole pirne.

U tvome rodnom gradu Betlehemu
bila je samo jedna kavana, i to na kraju grada.
A ovdje je svaka druga kuća hram jela i pića,
gdje ljudi večno gladni traže sna i hlada. (...)

Ovdje se prije smrači, nego po selima i livadama,
jer dimnjaci visoko, što se iz daljine vide,
i danju i noću suk'ljaju, suk'ljaju,
nad gradom suhu maglu i noć.« (*Žudnje za dobrim pastirom*)

Jednostavna u svom nadahnuću i izričaju, ova pjesma iz prvih Šopovih kreacija upućuje na intimnost pjesnika s Dorbim pastirom, što će, kako rekosmo, poslije doći do izražaja u njegovim prisnim razgovorima s Isusom. Čitava kompozicija, podijeljena u četiri dijela, izričaj, slika i stil odišu izvornom šopovskom prostodušnošću, tako uvjerljivo do djetinje naive.

Griješe, očito, koji sumnjaju u Šopovu izvornost. Potrebno je samo pročitati nekoliko njegovih »doživljaja«, pa da je osjetimo i potvrdimo, kao što su Claudel i Mauriac osjetili i potvrdili izvorni stil i jedru riječ Francisa Jammesa. Zajednička sklonost ovih dvaju pjesnika, njihova nostalgija za seoskom intimom, povezivala ih je i slično nadahnjivala, ali su svaki u svom elementu ostali neovisni, želim reći autentični, izvorni.

Prožeta dakle intimnim i primitivnim, iskonskim osjećajem i blizinom, Šopova pjesma, poput suvremene likovne naive, u svojoj prostodušnosti, svemu spontano prilazi. Pod tim vidom možemo kazati da je u njoj uz religioznost, kao osnovu Šopove poezije, vrlo važna ruralna *potka*, i to ne samo kao prostor ili ambijent, nego također kao poetski ugođaj i medij, u kojemu pjesnik najautentičnije doživljava i izražava svoj svijet:

»I žamor neki čuj kroz žubor potokov.
To žvrnji melju Božji blagoslo.« (*Vodenica*)

Ne susreću li se u ovom dvostihu spomenute odrednice i konstitutivne komponente Šopova svjetonazora i njegove poezije? Kao da čujemo žrvanj u staroj vodenici, u kojoj se dah »Božjeg blagoslova« pretvara u sitno brašno za svagdanji kruh.

Česti su primjeri Šopova druženja i suosjećanja sa selom i seoskim životom: s ljudima, s pijetlovima, volovima i magaradi, s prirodom i uspomnama. Na mahove tako on, u nekoj primitivnoj seoskoj naivi, namjerno potencira iskonski doživljaj svijeta, svoju čudnu slutnju i spontanu čežnju da s tom prirodnom okolinom komunicira:

»O da mi je da čujem što ispod hladovitog granja
razgovaraju mudri volovi i magarci zamišljeni. (...)
O kad bih samo mogao da znam
govor tih mudraca, sa dugim ušima i kratkim rogovima«

(*Žudnje za dobrim pastirom, III*)

Ne ističemo ovdje neku poetsku vrijednost, koliko želimo potvrditi dubinsku izvornost Šopovih nadahnuća, njegovu priraslost uz jednostavnost seoske intime i psihe. Ipak, nerijetko, tka on i na većem poetskom stupnju svoje tihe uspomene vezane uz selo i seosku osamu, kad nešto nostalgično i istodobno idilično progovori u njegovoj duši. I kompozicija mu je tada čvršća. I intimnost doživljajinja. Čuju se tada zvuci starog vretena, osjeti se svježina proplanka, progovore davne uspomene. Vidjeli smo to već u *Napuštenoj kući* (str. 345), a sada još intimnije, lirski, čujemo kako u doslusima s vlastitim bitkom otkriva svoje sjetne misli i dušu u simboličnom *Krovu*:

»Od tame i od čadi, sa pognutom strehom,
ljuljajuć se i cvileći škripi.
Nada mnom je spušten i nad mojim grijehom.
Svu noć nešto tamno s njega sipi, sipi.

Pod njim se svršava moj svagdanji put.
Pod sobom on jedan mali život skriva.
O i svakog dana sve sam više pognut.
Kao da mi krov sve niži, niži biva.

Al svaki put, u neko doba gluho
probudi me kroza nj plavi dah svježine.
To krov tamni nada mnom zaškripi suho.
I pospe me zvijezdama kroz raspukline.« (*Krov*)

Završimo ovaj odjeljak ponirući sve dublje u Šopov stil, intimni svijet i poetiku. Jedno se s drugim u njemu slažu; međusobno korespondiraju. On ih pretvara u poeziju. No jednostavan u riječi i blizak u doživljaju, radije je poetski spontan nego umjetnički dotjeran. To je važna oznaka Šopova prvog razdoblja. On, istina, slijedi određeni ritam, prihvaća srok i formu, ali ih posebno ne traži; ne muči se oko njih. Njegova poetska sredstva tiho progovaraju, nenametljivo, u vlastitoj intimnosti i jednostavnosti.

»Molim ti se, o Bože, molim se za sve«

Kršćanski motivirana, intimnim osjećajem i životnom stvarnošću protkana, Šopova je poezija iz ranog i zrelog razdoblja velikim dijelom molitveno obilježena. *Večer u polju* (str. 246) neodoljivo uvodi u tihu poetiku molitvenih nadahnuća i spontanijih sklapanja ruku. Ako je suditi po čitavim ciklusima molitava, često ih je naš pjesnik sklappao.

Molio se on za sve i svakoga: za radnike, obrtnike i seljake, za svetost bogatih i uspjehe siromašnih, za »mrtvu ulicu« i »staroga psa čuvara«; molio da »tvornice polaganije rade« i »da svi imaju posla«; molio »za njezino tijelo« i svoj »odlazak«, za sluškinje i njihove gospodarice; štoviše, molio da »ne bude pjesnik«. Zanimljivo je također s kojom je vedrinom duha i s kakvim povjerenjem molio:

»Moj Bože, koji si obilan svanućima ranim,
s kojih u rosi kaplju radosti i jadi,
ne zamjeri, molim te, seljacima pijanim,
kad iz grada jašu u selo, na staroj kljusadi.

Nek te ne buni, što će u svom prigušenom bijesu
bez pozdrava proći kraj raspela, na povratku kući.
Daj da ih ipak sretno u daleko selo odnesu
stari konji pažljivo ušima strižući.

Moj Bože, kako bih volio da ovog časa
ostavim taj tašti rad za stolom.
Moj nevrijedni lik da s njima otkasa,
posrćući pod njihovim bolom.«

(*Molitva da seljaci sretno stignu*)

Takve su pjesme »siromašnog sina«. U njima progovaraju bliskost i zajedništvo, toplina i ljubav. Sva priroda stoga s njim molitveno osjeća, dok on skrušeno a širokogrudno moli svojoj *Molitvu za sve*:

»Klecnuše visoko statue. Vrh litica
zadrhtao je srnin skok.
Sve stalo. Ne plače ni mala Vidica.
Daleko šuti putova suhi tok.

O znam tko si, što mi sad snene sklapaš ruke.
I zoveš u tišinu tu.
Znam što ne skače srna i ne plače mala Vidica.
Čas je kad molim sjevernu molitvu.

O Bože ti, što vunene oblake kupaš
u dubokom plavilu mora svaki dan.
molim ti se za onu staricu što me noćas
upitala da li znam kakav jeftin stan.

Molim ti se i za onaj crni brod,
što plače daleko u ledu sjevernog pola.
I za onaj nečiji osamljeni hod.
I za ono svjetlo u mraku dubokog dola.

Molim ti se i za onog čovjeka mladog
što očajan stade na oštru hrid.
Molim ti se i za onaj zid,
u kome mrtve vojske snivaju.

Molim ti se i za ono nevino lice.
I za onu crnku, podšišane kose,
koja u mraku zaustavlja prolaznike,
nudeći cjelove za gorke hljebac svoj.

I za onog se crnca mladog molim,
što je očajan plakao u kasarni
za Afrikom i mladom ženom. (Ona još ne zna
da je on jadnik poginuo na Marni.)

Molim ti se, o Bože, molim se
za sve, za sve. Za vrelu Afriku,
za tajanstvenu Aziju i gvozdenu Ameriku.
I Evropu umornu.

Dižu se visoke statue. Vrh litica
zadrhtao je srnin skok.
U majčinu krilu zaplakala mala Vidica.
I zašumi muklo putova suhi tok.« (*Molitva za sve*)

Kao i druge Šopove molbenice i ova je, očito, u svojoj kompoziciji i izričaju spontana, jednostavna, ali je zato u svojoj iskrenosti uvjerljiva i draga.

Ako bismo htjeli naznačiti za koga sve Šop posebno zagovara i moli, tko je povlašten u njegovoj molitvi, onda bismo, uz već spomenute seljake, na prvo mjesto trebali staviti društveno, duševno i tjelesno, ugrožene. To je, kako smo upravo čuli, siromašna starica, zatim osamljenici, brodolomci, očajnici, izginuli vojnici, nevine djevojke i one koje »poljupcem« zaraduju »gorki hljebac svoj«... Redom siromašni i mali ljudi, bez obzira na rasu, boju kože i osobna uvjerenja, dapače čitavi kontinenti sa svojim nemirima i zamorima.

Ima, dakle, u tim molitvama duboke vjere i čovjekoljubivosti; ima društvenih i religiozno-etičkih nadahnuća, tihih povjerenja i socijalnih nemira. Evo kako se moli za »mrtvu ulicu« da oživi, da bi obrtnici imali što raditi i tako mogli svoj svagdanji kruh zaraditi:

»Moj Bože, dok se bol u oku mome sija
i u jezivoj hladnoći rosnoj drhte pijetli,
daj nek oživi opet mrtva ulica zanatlija.
Mutno okno uz okno neka se zasvijetli.

Neka opet za našim starim plotom
maglenu, svježu vunu nanese sumrak plavi.
O, daj neka suknenim zvukom i mekotom
pod rukom tkalje zabruji razboj čegrtavi.

Neka opet zadrhti pred jutarnju jezu
vezilja mlada, nagnuta nad uho igleno.
I radosna nek zaspi na dovršenom vezu,
udišući miris polja, mlado sijeno.

Nek odzvanja, moj Bože, nek odzvanja zvučno
ulica moja pusta, od rada nek se žari.
Pod rukama, koje lupaju muklo, mučno,
nek se pojave divne, tople stvari.

O daj da svježe obučeni u subotu mogu
posjetiti svakog zanatlije stan.
Bdijući s njim, da pričam dugo o dragom Bogu.
Kujući s njim, da zaspim za stolom nasmijan.«

(Molitva za mrtvu ulicu)

Molitvena je očito sva Šopova poezija, ali su njegove spomenute i nespomenute molitve posebno značajne. One najopipljivije otvaraju humane i religiozne prozore njegove duše i srca, uvode u njihovu tihu duhovno i socijalno prozirnu nutrinu, u spirituale i socijale Šopova svijeta i doživljaja. Baš zbog toga, ostajući još uvijek na istoj temi, osvrnut ćemo se, kroz molitve, i na njegovu socijalnu poeziju.

Pjesnik tihih socijalnih nemira

Koliko god je naš pjesnik u svom shvaćanju i doživljavanju svijeta religiozno idealistički orijentiran, u svom je realizmu vrlo vidovit i socijalan. Dapače, pjesnički simboličan i spontano prostodušan, Šop je u zbilji životne stvarnosti duboko zabrinut i osjećajan.

U duhu »siromašnog sina«, dok živi i suosjeća s malim čovjekom, otkriva i sâm svoju dušu: privlači ga ljubav i pravda, duboko boli društvena nepravda. Njegov mu Weltanschauung i utjelovljena skromnost, kakav je bio, neće dopustiti da se buni, ali mu neće priječiti da se izravno susreće s golom stvarnosti i životom te tiho ali bolno razotkriva socijalne probleme i nemire. Zbog toga on najčešće moli za zlostavljene i ponižene, za društveno ugrožene, za one koji su ostali bez posla. Čuli smo: mali obrtnici, tihe vezilje, siromašne služavke zaokupljaju njegovu pažnju; trudbenik koji svojim trdom »svaki dan otkupi« uživa njegovu simpatiju. Ipak, svjestan životne stvarnosti, kršćanski motiviran, on se najprije zahvaljuje Bogu za hranu koju mu je dao:

»Hvala ti, Bože, što si meni bijednom
dao da večeram večerom bogataša.
Rekao si Kerubu neka mjesec pun
objesi nad ovim plodnim gajem,
da mogu naći skromni hljebac svoj.

I našao sam rosnih jagoda.
I sočnih gljiva.

O hvala ti, Bože
kraj izvora sam lego. Njegov dah
po licu me nježno hladi.
Tišina je. Niz slatki noćni strah
plavo se nebo na vrhove spušta.«

(Lutnje siromašnog sina sv. Franje, III)

Pjesnik je u svojoj skromnosti zadovoljan dakle samo s brdskim plodovima; radostan je kad može »oko vrata« staviti »tri vijenca krupnih jagoda«. On živi siromašnim žitkom: njegov kaput je »uvijek star«, svoj šešir pruža prosjaku, skromna je njegova »ponoćna večera«, a svom bi Isusu donio »za večeru hljeb skriven pod skut«: divi se zato sreći »koju u sijenu sanja usnuli prosjak«. Šop očito zna što znači živjeti u strahu i neimaštini, stoga ga posebno zanimaju »mali obučar i stolar i ostali s njim«, koji svoj kruh pošteno zarađuju radom svojih ruku. Zato se on, prisjećajući se onih koji su ostali bez posla, moli:

»O Bože, teško li je u doba časa snenog
prisoniti na ruku svoj umorni sluh.
I slušati u njoj zvuk posla izgubljenog,
koji nam je svet, ko neki dragi duh. (...)

Obilje posla daj i svakome čovjeku.
Neka mu radošću urodi svaki sat.
I neka tebi samo, kad dani mu proteku,
blistav od rada preda svoj alat.«

(Molitva da svi imaju posla)

U svom svijetu vjere i Providnosti Šop — poput starog Sokrata, koji je vjerovao da će ljudi, pošto spoznaju dobro, vršiti i ostvarivati to dobro u životu — vjeruje u ljudsku plemenitost; zato sve upućuje na ljubav i pravdu te drži da će svetost i dobrota izbrisati i nadoknaditi promašaje i nepravde. Njegova se harmonija društvenih odnosa zasniva na kršćanskoj slozi i solidarnosti, stoga pomirljivo, moli za »svetost bogatih«:

»O Bože, daj da jednom u nekom času svetom
iz sjaja svojih soba bosu se pojave.
Plaćući, jaučući da odu svijetom.
U krpama i pepelom posute glave.

Kroz jezu, kroz mrzost i opustošenje stvari
nek ih vjerno vodi tvoja ruka blaga.
Moleći juhe zdjelicu ili kakav ogrtač stari,
nek budu sretni što će ih otjerati s praga.

I poslije divnih patnja ti svoga anđela pozovi,
neka svakom od njih vijenac slave isplete.
I neka najzad radosno, ko bijeli golubovi,
pred prijestolje tvoje odlete.«

(Molitva za svetost bogatih)

Nije li to Šopova vizija Kristova Govora na gori? On moli da bogataši osjete siromaštvo: da u prošnji i molitvi dožive svoju metanoju i tako bogati dođu pred Boga.

U istom ili, točnije, sličnom nadahnuću moli on, prostodušno ali uvjerljivo, za umornu sluškinju: da je za njezin trud u nebu »ponizno gospođa njezina služi«:

»Vještinu i lakoću daj rukama njenim.
Svaki posao dnevni da joj bude lak. (...)

Služeći tako, kad ode zauvijek iz stana,
aureola neka nad glavom joj kruži.
I u nebu, gdje je samo ljubav hrana,
nek nju ponizno gospođa njena služi.«

(Molitva za sluškinju)

Rekli smo da Šop svoj svijet gradi na religioznoj osnovi; eto, zato i društvene probleme molitveno »rješava«. Da bismo ga razumjeli, moramo se ponovno vratiti njegovoj vjeri i dubokoj plemenitosti. Šop je iskreni vjernik i tihi skromni čovjek koji se nikome ne osvećuje i ne kune. Još to nismo spomenuli, sada moramo: on zapravo nikada nikoga ne sudi i ne osuđuje. Jednostavno oprašta. U njegovu svijetu i svemiru sa svime — kao ono u Dantea — ravna Ljubav. A znamo tko je ta ljubav, i u Šopa i u Dantea: Bog. Ako je Bog ljubav — spontano se nameće pitanje — zašto bi čovjek nešto radio protiv te Ljubavi i njezina plana? Ništa se ne može postići nasiljem, novom nepravdom. Svetost stoga, jedina svetost, osjeća naš pjesnik, može čovjeka iskupiti. U svjetlu treba promatrati Šopove molitve i njegova socijalna razmišljanja.

U stvari, njega duboko boli što »jedni uvijek nose haljine stare«, a »drugi uvijek nose haljine nove«; smeta mu što je »svaka druga kuća hram jela i pića«, i što su se ljudi, tobože, pogodili da jedni samo »spavaju i zijelevaju, jedući i pijujući za stolom«, dok »drugi za njih znoj krvavi znoje. I hrane se samo suhim hljebom i bolom« (*Žudnje za dobrim pastrirom*). suobraćati s Bogom«

Dakle, u duhu svojih kršćanskih shvaćanja Šop, primjećuje disharmoniju u svijetu, zapaža razliku između bogatih i siromašnih, vidi patnju i bijedu, ali se ne osuđuje izgovoriti kletvu, pozivati na mržnju. Naprotiv, on moli i vjeruje da će Božja dobrota i ljubav otkupiti grijeh, otkloniti ne-

pravdu i nadoknaditi bol. Stoga u svom stilu i dobrohotnoj naivi zaziva sv. Josipa da mu napravi ljestve do neba, kako bi ljudi mogli izravno saobraćati s Bogom«

»O sveti drvodjeljo, ubogi nadničaru,
koji piliš i tešeš u duboki noćni sat. (...)

Napravi mi, isteši, o drvodjeljo sveti,
do neba vite ljestve rukama tim bijelim.
Po njima da mogu svom Bogu se popeti,
kad god moj prozor potamni i bolan zaželim.

Da mogu povesti sobom i gradić svoj tužni,
koga često savije tako tegoban jad. (...)

Podigni vite ljestve, o majstore Josipe,
da iz gradića povedem i radnike blijede.
Te ljestve pod njima će tegobno da škripe,
kad se budu penjali, da s Bogom dugo sjede.«

(Svetom drvodjelji)

Je li to samo želja, poezija, čudna naiva ili duhovna vizija? Možda bi se ovakva pitanja mogla postaviti i u širem kontekstu Šopove optike. No ako do sada nismo dali odgovor, teško ćemo ga naći u samom domišljajući. Moramo se ponovno vratiti Šopovu religioznom doživljaju i tražiti odgovor u njegovoj osnovnoj poruci.

S ovim nekako dolazimo do pitanja metaforike, pjesničkih sredstava i nutarnje emotivnosti Šopove poezije. Mada smo se i toga doticali, jasno treba kazati, da Šopova prostodušnost i »naiva« stilski i sadržajno nadilaze svaku naivnost. Služeći se jednostavnošću i »familijarnom« obradom, nadasve bliskim pristupom i intimnom riječi, spontanom slikom i kompozicijom, pjesnik dobro zna da kroz tu tehniku i instrumentarij progovara toplina duše. I čitatelj to sigurno osjeća; pjesnik ga vješto na to potiče. Jer, u biti, sva Šopova prostodušnost, bliskost i jednostavnost, koliko god bile spontane — zapravo tim više — na svoj prirodan i istodobno metaforičan način govore o ljudskoj stvarnosti i sudbini.

Nije dakle Šopova »naivnost« »stvar za se«; ona je poetsko sredstvo i odraz dubinskog suosjećanja sa svijetom oko sebe. Jednako tako ni Šopove socijalne teme nisu nikada samo socijalne; one su u svom kreacionom postupku i bitnoj poruci istodobno i religiozne; dapače, kako smo vidjeli, molitvene. Šop ih izravno svodi pod širi nazivnik vjere i Providnosti. Stoga nikada ne dopušta da ljudska bol i revolt nadiđu okvire njegova duhovno čvrsto sazdanog svijeta.

Sve su ovo samo istrišci i detalji koji u cjelini potvrđuju Šopov humanistički osjećaj, održavaju plemenitost pjesnikove duše, što nas uvodi u slijedeću temu.

Šopova skromnost i ljubav prema čovjeku

U već postavljenim okvirima i odgovorima zašto je to tako, moramo se također u ovoj religioznoj interpretaciji dotaknuti Šopove skromnosti i široke ljubavi prema čovjeku, u prvom redu, ponovno (!), malom čovjeku.

Da ne duljimo, čujmo kako on pjeva svoju himnu »najmanjem čovjeku«

»Negdje si, negdje, malen i pognut,
ti najmanji na svijetu cijelom.
Fusti sad pozdrav i prekini svoj put,
stope tvoje da taknem svojim čelom.

Ah, ja znam da i vrane mogu
iz usta ti iščupati jedini zalogaj.
A dječurlija te vuče za nogu
kad prođeš kroz seoski neki kraj.

Umoran zaspíš li koji put u hladu,
od koprive vijenac ti oviju oko glave,
od kudjelje namjeste ti bradu.
I po jedan čičak na rame ti stave.

Pritaje se i slamkom te milo
golicaju po nozi, jer ti si uvijek bos.
Ili tvom dahu prinesu leptirovo krilo.
Dišući ti ga uvučesh u nos.

U šaku ti zadjenu kukuruzni klip,
i zaigraju uz viku sve jaču,
pa onda veselo, dip, dip,
kao preko panja preko tebe skaču.

Ustaješ mirno i uzimaš torbak,
i šešir koji ti je dao neko.
Gone te, gone ukorak.

dok te nestane za žitom daleko.« (Pjesma najmanjem čovjeku)

Ne bi trebalo pozivati u pomoć Freudovu psihoanalizu, da osjetimo svijest i podsvijest našega pjesnika. On je sa svim svojim bićem iskreno, duboko human. Svjesno i podsvjesno. Koliko ga na to upućuje njegova duhovno-religiozna formacija, toliko ga jednako uz to veže njegova prirodna motivacija. Dubokom religioznom karitasu pridružio se u njega iskonski, možemo slobodno kazati, šopovski instinkt ljubavi prema čovjeku, na poseban način prema malom, siromašnom, poniženom i ugroženom čovjeku.

Treba li napokon nakon svega što smo rekli spomenuti da je Šop u svom religiozno-molitvenom ozračju bliži čovjeku — dakako i onom socijalno izrabljivanom — nego toliki izvikani pisci i ratnici za društvenu pravdu? U naše se vrijeme sve više nameće mišljenje, koje pomalo prihvaća i književna kritika i povijest književnosti, da je sicijalna literatura stvar samo »krijevog krila« i njegovih socijala. Zaboravlja se na izvornu humanu venu i duboku religioznu podlogu koja je tako snažno motivirala brojne stvaraoce kršćanskih koncepcija. Podsjetit ću samo na tri naša tiha i na žalost malo poznata međuratna pjesnika: Cettinea, Kosa i. evo, Šopa. S kojom ljubavlju i brigom oni doživljavaju ljudsku stvarnost. Kako suptilne osjećaje i misli unose u svoju socijalnu poeziju! Njihove misli ne ruše, ne ponizuju i ne razbaštinjaju nego izgrađuju i osvješćuju čovjeka! Šop je u tome, možda, najdoživljajniiji, iako, kako smo rekli, taj svoj doživljaj suspreže, pretvara ga u molitvu i intimni osjećaj:

»Od susreta s tobom duša me zazebe.
Ti si sam i štap tvoj vjerar drug.
Idući, ti njime šaraš oko sebe.
tajni obruč, nevidljivi krug.

Pomisliš na vid i više ti se bolnom ne živi.
Velik je to san koji te rastuži.
Tako silno da ti se šešir na glavi nakrivi,
i od bola postane mnogo duži.

Tuga me obuzme da to izreći ne mogu,
kad pomislim kako dugo tražiš ključe.
Ili obučeš desnu cipelu na lijevu nogu,
kao što si lijevu na desnu obukao juče.

Od slijepoće postao si tako lijep,
ali to ne vide ti prozalnici bučni.
Na grudima ti ploča na kojoj piše: slijep.
Novine, novine, čuje se tvoj glas mučni...«

(*Pjesma slijepom raznosau novina*)

Rekli smo, i s ovim je jasno, da kršćanski doživljaj svijeta i ljubav prema čovjeku nisu dopuštali Šopu da zove na pobunu, ali su ga dovoljno snažno inspirirali da upozorava, opominje i, recimo slobodno, odgaja i oplemenjuje. Razumljivo je stoga da će u *Baladi o polju repe* duhovno i socijalno motivirati svog »brata Krišpina« u kršćanskom duhu solidarnosti, a u pobuni djece, koju dovodi pred Boga, u transparentnoj imaginaciji, u želji za kruhom koji im se daje, ne samo aludirati na društvene probleme nego ih u svojoj religioznoj viziji na svoj način rješavati.

Osjećajući dakle sa životnom stvarnošću, naš pjesnik je, doista, i sam jednostavno živio. Poput Vladimira Nazora i on je sanjao da bi bio postao »najmlađi brat« u nekom samostanu. Toliko su ga privlačili siromaštvo i jednostavnost:

»Znam da ću na izmaku moga dana
uzeti torbu i svoj šešir stari.
Pa, ne rekavši nikome ni zbogom ni laku noć,
otići daleko, u mir neznanog samostana.

Molit ću: Prinite me za najmlađeg brata.
Da čistim štale ili da stada gonim.
Drva cijepam, bdijem kraj teških vrata.
Ili ko zvonar da dnevno sedam puta zvonim.

Za odjeću mi je dosta skut kostrijeti.
A za radost, malo pjesme iz dola.
Za kratki odmor, dosta mi je daska tvrda.
A za suhi obrok, samo ugao stola.« (*Najmlađi brat*)

Ako je ijedan pisac iskren i autentičan, Šop je taj! Nisu ove riječi, kao ni njegova poslijeratna prikovanost uz krevet, sobu i kolica, nikakva tužaljka na život ili, tobože, socijalno-religiozna reklama. On je sve to izgovarao, sve primao i prihvaćao, stvarno, kao »najmlađi brat«. »Vječiti bjegunac od slave ovog svijeta«, nije hlepio ni za kakvom slavom, dapače se i svetačke odricao:

»O dušo moja, i svetačka slava samo je dim!
Grimiz napasti sa sebe skini
i živi skromno i bezimeno.
Bogu se dragom privini.« (*Balada o polju repe, II*)

Šop se u pjesmi suživio sa svojim uvjerenjem i u njemu nalazio svoj oslonac i snagu u teškim časovima, kojih obično — vidjet ćemo to kad bude-

ino govorili o njegovu »tihom bolu« — nije manjkalo. No dosljedan navedenim riječima, u težnji da živi »skromno i bezimeno«, molio se on pomalo neobično:

»O Bože, daj da budem ko i svi drugi ljudi.
Da idem tiho, sličan svagdanjem prolazniku.
Za najobičnijim da srce moje uvijek žudi.
Riječ mi oduzmi, koja zvoní isprazno u sliku.

(Molitva da ne budem više pjesnik)

S takvim osjećajem i življenom skromnošću Šop je, bez sumnje, ne samo pjevao svoju poeziju nego i stvarni svoj doživljaj živio. Stoga mu nije bilo teško u povjerenju moliti Boga »da već jednom ode«:

»O Bože, daj mi snage, da mirno ostavim
taj mali stan i uzani taj put.
Taj niski krov, nad kojim visi dim.
Ta okna, gdje je sjaj već utrnut.
Tu izbu, u kojoj se odavno dešava
sve isto kao prekjuče i juče.
O daj da glasom, koji ne podrhtava,
reknem tebi: evo, predajem ti ključe...«

(Molitva da već jednom odem)

(N a t a v a k s l i j e d i)

KAD PRIJATELJ ODE

Stanislava Adamić

Kad prijatelj ode
ruke se nehotice sklapaju
i mole njegovoj sjeni
Srce se zatvara u priču
Mislimo: sve je u MENI
Ništa ne odlazi bez mirisa
Cvijet od jutros
postat će livada.

Svaka je stvar glazbalo
u zajedništvu duša
Onaj koji je otišao
postostručit će
sutrašnje jutro
Jedna je čudesna boja
n j e g o v t r a g
Toplo je
Ne zebe više.